

Izvorni naučni rad

Primljeno 20. 9. 2018, prihvaćeno za objavljivanje 16. 10. 2018.

Doc. dr. Zehra Alispahić

Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu

zehra.alispahic@fin.unsa.ba

SEMANTIČKO POLJE GLAGOLA KRETANJA U SLUŽBI PROMOVIRANJA KUR'ANSKIH INTENCIJA

Sažetak

Glagol kao najvažnija među promjenljivim kategorijama riječi i prijedlog kao najvažnija među nepromjenljivim kategorijama, u arapskom jeziku nalaze se u posebnim sintaksičko-semantičkim relacijama. Uprkos tome, naučno tretiranje pitanja glagola i prijedloga kao čestica značenja prakticira se odvojeno. Relevantni klasični gramatičarski tekstovi ne tretiraju pitanje obaveznih semantičkih relacija pojedinih glagola i njihovih prijedloga, odnosno koji prijedlozi se vezuju za koja semantička polja glagola. Takve ideje se mogu naći tek u nekim novijim lingvističkim istraživanjima koja pokušavaju prijedloge i semantička polja glagola povezati kroz istraživanja zadata u dva smjera: glagoli i njihovi prijedlozi, te prijedlozi i njihovi glagoli. Prisustvo značajnog broja glagolskih trilitera u tekstu Kur'ana i njihovo vezivanje sa prijedlozima ostavilo je prostor formiranja velikog broja semantičkih polja. Ovaj rad skreće pažnju na najfrekventnije semantičko polje u Kur'anu koje obuhvata glagole kretanja.

Ključne riječi: glagoli, semantički aspekt, semantičko polje, prijedlozi, značenje prijedloga, kretanje, Kur'an

Uvod

Semantički aspekt ima ogromnu važnost u razumijevanju svakoga teksta. Tekst Kur'ana, opet, ima takve semantičke osobenosti koje ne sadrži nijedan drugi tekst. To je razlog što se sâm Kur'an smatra temeljnom tačkom u svakom semantičkom istraživanju kao jedinstven i nadnaravni Tekst. Brojni tragaoci po kur'anskim dubinama pokušali su ustvrditi raznolike aspekte retoričkog veličanstva i retoričke superiornosti u stilu Kur'ana. Naša pažnja bila je fokusirana na glagole i njihove relacije sa prijedlozima. Mnogobrojna su semantička polja kojima u tekstu

Kur'ana pripadaju glagoli. Ona su dio velikoga pojmovnog sistema sadržanog u Kur'anu (Izutsu, 1980:92). Ta polja obuhvataju prostranstva svega onog što dotiče ljudski život i njegove relacije sa svijetom koji ga okružuje, njegove radnje, promišljanja, osjećanja i uvjerenja. U Kur'anu ne postoji nijedno semantičko područje da nije izravno povezano sa pojmom *Allah*, da njime ne vlada taj središnji pojam (Izutsu, 1980:117). Tako su i sva semantička područja glagola, a konsekventno tome i svi ključni termini koji se na njih odnose, u kur'anskom sistemu pod dominacijom središnje riječi *Allah* koja vrhuni nad svim. Pojam *Allah* vlada nad cjelinom i vrši snažan utjecaj na semantičku strukturu svih riječi i područja koja one predstavljaju. Prema Toshihiko Izutsuu (1980:181) Bog u kur'anskom pogledu na svijet ne opstoji u Svojoj samodovoljnoj samilosti, ne stoji na distanci od čovječanstva, kako to čini Bog grčke filozofije, nego On Sebe duboko upliće u ljudske stvari. Gramatička vertikalna podudara se sa sakralnom Vertikalom, čak je optimalizirana njihova saradnja. Allah je gramatički potpuno personaliziran, bezvremen i singularan (Duraković, 2009:239). Na stranicama koje slijede predstaviti ćemo jedan individualan pokušaj klasifikacije semantičkih polja glagola u svetom tekstu Kur'ana, koji se djelimično oslanja i na neka novija lingvistička istraživanja ove zanimljive teme kod arapskih jezikoslovaca mlađe generacije.¹ Širok semantički spektar glagola koji su bili predmet našeg posmatranja u kur'anskom tekstu označava različite relacije unutar zatvorene zajednice islama i uvijek je na relaciji Bog→čovjek i čovjek→čovjek.

Bogatstvo relacija iskazanih kroz semantička polja glagola u Kur'anu

Budući da je Kur'an nadnaravan u svakome aspektu, bogatstvo prijedloga i semantička dinamika i distribucija glagola imaju svoj neupitan udio u utemeljenju njegove nadnaravnosti. Pokušaj klasifikacije semantičkih područja glagola u tekstu Kur'ana nastao je kao rezultat jednog šireg propitivanja snage veze između prijedloga i glagola koji se javljaju unutar tih polja. Istraživali smo da li postoji razlika između vezivanja prijedloga i glagola koji pripadaju različitim semantičkim područjima te da li

¹ Npr. Muḥammad Muḥammad Dāwūd, *Al-Qur'ān al-Karīm wa tafā'ul al-ma'ānī – dirāsa dalāliyya li al-ta'alluq ḥarfī al-ḡarr bi al-fi'l wa ataruḥu fī al-ma'nā- fī al-Qur'ān al-Karīm*, I-II, Dār Ġarīb, Kairo, 2002.

ova veza bilježi snagu i frekventnost u jednom semantičkom području, dok to isto nije slučaj sa drugim? Da li se pojedina semantička područja glagola ograničavaju samo na neke prijedloge? Da li za to postoji neka semantička okolnost?

U tom kontekstu donosimo pregled općih semantičkih polja glagola, koji se koriste u kombinaciji sa prijedlozima, koji je po svojoj prirodi, ali i usljed činjenice izrastanja standardnog jezika na temelju jezika Objave, uočljiv i primjenljiv na tekstu:² *glagoli koji označavaju kretanje; glagoli koji označavaju metaforičku tranziciju; glagoli koji označavaju mirovanje, stabilnost i očuvanje; glagoli koji označavaju govor; glagoli koji označavaju prirodne zvukove; glagoli koji označavaju spoznaju; glagoli koji označavaju osjećanja; glagoli srca; glagoli pojavljivanja; glagoli nestajanja i iščeznuća; glagoli davanja; glagoli zabrane; glagoli pobožnosti i poslušnosti; glagoli grijeha i neposlušnosti; glagoli principijelnosti i zakona; glagoli kažnjavanja; glagoli pomilovanja; glagoli nužnosti i obaveznosti; glagoli humanističkih relacija; glagoli borbe i pobjede; glagoli nemoći i slabosti; glagoli aktivnosti i stvaralaštva; glagoli formiranja i pripreme; glagoli mnoštva; glagoli upotpunjenja; glagoli manjkavosti; glagoli svjetlosti i tame; glagoli vatre; glagoli boja; glagoli ukrasa i nakita; glagoli hrane i pića; glagoli života i smrti; glagoli vremena i trajanja; glagoli izbora i kušnje.*

Budući da Kur'an snažno afirmira binarnost kao jedno od temeljnih načela egzistencije, kao etičko suočavanje Dobra i Zla, kao odnos afirmativnog i negativnog koje generira gotovo sve, ili koje je izvor opće dinamičnosti (Duraković, 2009:322), zanimljivo je ovaj semantički potencijal glagola promatrati i na toj osnovi, te se nabrojanim glagolima mogu pridružiti i *glagoli davanja i glagoli zabrane; glagoli pobožnosti i poslušnosti i glagoli grijeha i neposlušnosti; glagoli kretanja i glagoli mirovanja.*

² Ova klasifikacija semantičkih područja/polja glagola rezultat je vlastitih istraživanja i propitivanja u iščitavanju Plemenitog Kur'ana i uvida u neka novija istraživanja i njihove klasifikacije poput: Muḥammad Muḥammad Dāwūd, *Al-Kur'ān al-Karīm wa tafā'ul al-ma'ānī, Dirāsāt dalāliyya li ta'alluq ḥarf al-ḡarr bi al-fi'l wa aṭaruhu fī al-ma'nā fī al-Kur'ān al-Karīm*, I-II, Dār Ġarīb, Kairo, 2002., Ibrāhīm al-Dusūqī, *Al-Maḡāl al-dalālī li al-fi'l wa ma'nā ḥarf al-ḡarr al-muṣāḥibu lahū*, Dirāsāt taṭbīqiyya 'alā al-Kur'ān al-Karīm, Dār Ġarīb, Kairo, 2008., Ibrāhīm al-Dusūqī, *Maḡāl al-fi'l al-dalālī wa ma'nā ḥarf al-ḡarri al-muṣāḥib*, Dār Ġarīb, Kairo, 2005.

Impresivna distribucija glagola kretanja u tekstu Kur'ana

Naša propitivanja i uvid u slične studije pokazali su da glagoli koji u Kur'anu ukazuju na najraznovrsnije oblike kretanja predstavljaju najbogatije semantičko područje. To je i prirodno, jer kretanje predstavlja najšire područje života. Štaviše, ono je život. Oni odražavaju dinamiku ljudskog bića i njegova odnosa spram Boga, svijeta, ljudske zajednice, džina, đavola, zemlje, neba i drugog općenito (Karić, 2005:164). Kretanje je i vječita maksima koja nas vodi kroz život, koja nas potiče i hrabri. *Blagodar je u kretanju*, govorili su naši dobri preci. Vođeni tim smislom, gradili su, podizali, vakufili, putovali i tragali za znanjem. Al-Ġazālī (1994:11-77), primjera radi, u kosmosu gleda i iz kosmosa odčitava mnogobrojne znakove. Svi se ti znakovi neprestano kreću, prema kur'anskoj istini da „sve u svemiru plovi“. Al- Ġazālī, ovo divno kretanje svemira i svemirskih znakova, zapravo, razumije kao slavljenje Boga Veličanstvenoga, Koji je jedini postojan, vječan, stalan, neprolazan, koji ne zalazi i nikad neće zaći, ni sa jednog horizonta kosmosa i svijeta! Kretanje potiče različite vrste pozitivnih gibanja koja u rezultanti brišu vještačke granice i vode ka slobodi. Fenomeni i blagodatni kretnje svojstveni živim bićima važna su okosnice kur'anskih kazivanja i intencija.

Semantička polja glagola kretanja i njihova vezanost za prijedloge

Glagoli koji predstavljaju različite vrste kretanja najzastupljenije su semantičko područje glagola. Raznovrsne analize ukazuju da se u Kur'anu nalazi gotovo dvije stotine glagola (198 glagola) (Dāwūd, 2002:75) koji ukazuju na razne oblike vidljivoga, registriranoga, stvarnoga, metaforičkoga ili drugih kretanja, smještenih u osnovi glagolskog značenja. Kretanje je termin širokoga spektra značenja zato što se ne odnosi samo na jedno stvorenje ili pojam bez povezanosti sa drugima, kao što je to slučaj, naprimjer, sa govorom, karakterističnim za ljudska ali ne i druga bića. Kretanje se vezuje za sva stvorenja, a jedno stvorenje može imati raznolike oblike kretanja povezane sa vremenom, mjestom, snagom, izvorima, okruženjem i sl.³

³ O kretanju i njegovim osobenostima u svijetu arapske lingvistike nastali su neki zanimljivi i dragocjeni istraživački radovi novijega datuma. Jedan od njih je poslužio kao inspiracija autoru za ovo propitivanje glagola kretanja u tekstu Kur'ana. Riječ je o opsežnoj studiji na 593 stranice: Muḥammad Muḥammad

Za glagole ovoga semantičkog područja vezuju se osam najfrekventnijih prijedloga koji se javljaju u tekstu Kur'ana: *بِ، فِي، إِلَى، مِنْ، عَلَى، لَ، عَنْ، حَتَّى*. To ukazuje na širinu radnje kretanja i njenu kompatibilnost sa svim funkcionalnim značenjima koja obavljaju različiti prijedlozi. Drugim riječima kazano, glagoli ovoga semantičkog područja imaju izuzetnu sposobnost vezivanja sa prijedlozima, a prijedlozi unose dodatno bogatstvo njihove semantike.

Prijedlog koji se najčešće vezuje sa glagolima ovoga semantičkog područja je *بِ* (103 puta), što se dovodi u vezu sa njegovim brojnim značenjima, kompatibilnim činu kretanja, poput značenja semantičke spojenosti ili kontakta (*al-ilšāq al-ma'nawī*); traženje pomoći, sredstvo (*al-isti'āna*); združenost, komitativnost (*al-mušāhaba*); uzročnost (*as-sababiyya*); supstituiranja sa prijedlogom *فِي*. Sva ova značenja prijedloga *بِ* imaju razlog vezivanja za glagole kretanja. Među brojnim primjerima koje iščitavamo na stranicama Kur'ana izdvajamo *مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ*⁴ (*Ko uradi dobro djelo, biće deseterostruko nagrađen, a ko uradi hrđavo djelo, biće samo prema zasluži kažnjen, i neće im se učiniti nepravda*).

Prijedlog *فِي* dolazi u konstrukciji sa 97 glagola kretanja, a razlog njegove velike frekventnosti leži u činjenici da se često vezuje za mjesto i prostor u kojima se kretanje odvija, (*al-zarfiiyya*) *إِنَّا أُنزِلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ*⁵ (*Mi smo počeli da je u Blagoslovljenoj noći objavljujemo – i Mi, doista, opominjemo*).

Pošto glagoli kretanja uvijek zahtijevaju neku prostornu ili vremensku poziciju, s koje kreće glagolska radnja ili kojoj je usmjerena, prijedlog *إِلَى* koji označava stizanje do nekog prostornog ili vremenskog cilja (*intihā' al-ġāya al-makāniyya aw al-zamāniyya*) očekivano bilježi česta vezivanja za glagole (76 puta), *إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا*⁶ (*Mi smo vam, zaista, poslali Poslanika da bi svjedočio protiv vas isto onako kao što smo*

Dāwūd, *Al-dalāla wa al-ḥaraka – Dirāsa li 'af'āl al-ḥaraka fī al-'arabiyya al-mu'āšira fī itār al-manāhiġ al-ḥadīṭa*, Dār Ġarīb, Kairo, 2002.

⁴ Q., Al-'An'ām, 160.

⁵ Q., Al-Duḥān, 3.

⁶ Q., Al-Muzammil, 15.

i faraonu poslanika poslali), dok se prijedlog من, sa temeljnim značenjem početka neke prostorne ili vremenske distance (*ibtidā' al-ġāya fī al-makān aw fī al-zamān*), vezuje 72 puta, وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ (I s kraja grada žurno dođe jedan čovjek i reče: "O narode moj, slijedi one koji su poslani").

Zbog temeljnog značenja stvarnog ili metaforičnog uzdizanja, supralokativnost (*al-isti 'lā' al-ḥaqīqī aw al-maġāzī*) sa glagolima kretanja, prijedlog على se vezuje 72 puta, وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ⁸ (*i protiv njih jata ptica poslao*). Upotreba ovog prijedloga sa glagolima kretanja, prisutna je u svim oblicima vertikalnog kretanja, odozgo ka dolje, bilo da znači stvarno ili metaforičko uzdizanje ili spuštanje.

Prijedlog ل se za glagole kretanja u Kur'anu vezuje 56 puta. Njegovo visoko prisustvo uz glagole kretanja ukazuje na izuzetnu pažnju Teksta prema ljudskoj ličnosti i onome što se vezuje za nju (*al-taḥšīš, al-iḥtišās*), وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرَضًا⁹ (*i toga dana ćemo nevjernicima Džehennem jasno pokazati*).

Prijedlog عن se vezuje za 30 glagola, prije svega za one koji ukazuju na fizičko ili čulno kretanje, što odgovara njegovom temeljnom značenju, وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ¹⁰ ("Hvaljen neka je Allah" – govoriće – "koji je od nas tugu odstranio – Gospodar naš, zaista, mnogo prašta i blagodaran je).

Najmanje je zastupljen prijedlog حَتَّى, osam puta. Razlog treba tražiti u činjenici da postoji drugi, frekventniji prijedlog إِلَى čije je značenje dosezanja nekoga cilja više korišteno u vezama sa prijedlozima. Značenje prijedloga حَتَّى uz glagole kretanja u kur'anskom tekstu vezuje se za dosezanje nekoga vremenskog cilja, (*intihā' al-ġāya al-zamāniyya*),¹¹ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ (*sigurnost je u njoj sve dok zora ne svane*).

Distribucija i frekventnost spomenutih 198 glagola u Kur'anu ukazuju na najrazličitije oblike i svojstva kretanja. Najviše je

⁷ Q., Yāsīn, 20.

⁸ Q., Al-Fīl, 30.

⁹ Q., Al-Kahf, 100.

¹⁰ Q., Fāṭir, 34.

¹¹ Q., Al-Qadar, 5.

glagola koji ostvaruju vezu sa samo jednim prijedlogom (166), dok se preostala (32) vezuju za dva, tri, ili četiri različita prijedloga, ili, pak, ostvaruju vezu istovremeno sa dva, a rjeđe sa tri prijedloga.

U tekstu Kur'ana slijedeći glagoli kretanja se vezuju za različite prijedloge više od dvadeset puta: (Dāwūd, I, 2002: 75-450). نزل *sići*; (180 puta); أتى *doći*; (122 puta); جاء *doći*; (116 puta); خرج *izaći*; (106 puta); أرسل *poslati*; (87); أخذ *uzeti*; (74 puta); لقي *sresti*; (43 puta); دخل *ući*; (43 puta); ضرب *kucati*; (41 put); عاد *vratiti se*; (41 put); نجا *požuriti*; (40 puta); رجع *vratiti se*; (38 puta); رد *odbaciti*; (34 puta); عرض *pokazati*; (34 puta); ذهب *ići*; (26 puta); قام *stajati*; (25 puta) حلل *riješiti*; (24 puta); بعث *poslati*; (21 put) (Muftić, 2004).

Kao rezultat učestalih javljanja glagola kretanja u konstrukciji sa prijedlozima u tekstu Kur'ana javlja se veliki opseg semantičkog nijansiranja koje zahvata te glagole. Njihovo vezivanje sa prijedlozima odvija se u dva pravca: *semantičkoj determiniranosti (tawḡīh al-dalāla)*, u 76 slučajeva, i *semantičkoj tranziciji (intiḡāl al-dalāla)*, u 122 slučaja.

Ilustracija ovim tvrdnjama i rezultatima dva su najfrekventnija glagola u različitim oblicima i u različitim glagolskim vrstama, iz semantičkog područja kretanja u konstrukcijama s prijedlozima.

Glagol nazala (نزل)

Glagol نزل u osnovnoj leksičkoj poruci znači *sići, spustiti se, biti objavljen (Kur'an)* (Muftić, 2004: 1481). Iz korijenske osnove ovoga glagola u Kur'anu se navode četiri forme koje dolaze u kombinaciji s prijedlozima: نزل, أنزل, تنزل, تنزل. Prve dvije forme se javljaju kao neprijelazni glagoli, a druge dvije kao prijelazni. U Kur'anu se ove forme u kombinaciji s prijedlozima u različitim konstrukcijama javljaju 180 puta. Zbog ograničenosti prostora pratit ćemo neke primjere glagola نزل i أنزل.

Glagol نزل dolazi u slijedeća tri obrasca:

Nazala + bi (نزل + بي) –¹² وَأَنزَلْنَاكَ وَإِلَيْنَا نَزَلَ... (Mi Kur'an pun mudrosti objavljujemo, i na istinit način se on objavljuje). Prijedlog

¹² Q., Al-Isrā', 45.

يُ se u ovom ajetu javlja u inverziji sa glagolom – to je rjeđi slučaj – i ukazuje na povezanost Objave s istinom i mudrošću, što zajedno vodi ispravnom putu i dobru (al-Zamaḥšarī, 1995:671).

Nazala + min (نزل + من) – ¹³... يَعْلمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يُخْرِجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنْ... السَّمَاءِ وَمَا يُعْرَجُ فِيهَا (On zna šta u zemlju ulazi, a šta iz nje izlazi, i šta se s neba spušta, a šta se na nj uspinje). Prijedlog من ovdje ukazuje na početak prostorne distance iz koje počinje radnja *spuštanja*.

Nazala + bi + 'alā + li (نزل + بِي + عَلَيَّ + لِ) – نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ (donosi ga povjerljivi Džibril na srce tvoje, da opominješ). Prema al-Zamaḥšarīju, prijedlog ي je ovdje tranzitivne naravi, jer je Uzvišeni Stvoritelj učinio Džibrila donosiocem Objave, a Poslanikovo srce prostorom u koji će Objava biti spuštena, čuvana i razumijevana, da bi se prema njoj ravnalo i upravljalo. Prijedlog ي ukazuje i na združenost, što implicira snagu veze između Objave i Džibrila, kao i njegove privrženosti Objavi. Spuštanje Objave je njen doslovan dolazak do Poslanika. Međutim, u tom cilju se ne koristi prijedlog koji znači dosezanje do nekog cilja, nego je glagol u konstrukciji s prijedlogom uzdizanja, budući da obuhvata brojna semantička obilježja: Objava koja se spušta, čuvana je za Poslanika, a spuštanje je moguće samo u njegovo sasvim smireno srce. (al-Zamaḥšarī, 1995:324).

Glagol أنزل u kombinaciji sa prijedlozima jedan je od najfrekventnijih glagola u Kur'anu (124 puta), a javlja se u 12 različitih obrazaca.

'Anzala + 'alā (أنزل + على) – Ovaj glagolski obrazac se navodi u različitim kontekstima. Nekad se odnosi na spuštanje Objave i njenih ajeta, a nekad su u pitanju meleki, pouzdanje, kiša, prepelica, drijemež, i sl. وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ... كُلِّ رَوْحٍ يَخْرِجُ (I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno). Ovaj primjer ukazuje na neizmjereno Božije dobročinstvo, milost, brigu, naklonost i dobro koji odozgo

¹³ Q., Saba', 2.

¹⁴ Q., Aš-Šu'arā', 193-194.

¹⁵ Q., Al-Ḥaḡḡ, 5.

natkriljuju sva stvorenja i cijeli kosmos. Otuda proizlazi upotreba prijedloga على.

Druga skupina primjera odnosi se na spuštanje Objave: وَمَا أَنْزَلْنَا... عَلَيْهِمُ إِلَّا الْكِتَابَ إِلَّا لِلنَّبِيِّنَّ هُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ...¹⁶ (*Mi tebi objavljujemo Knjigu da bi im objasnio ono oko čega se razilaze...*). Ovaj ajet ukazuje na posebnost Muhammeda, s.a.v.s., i počast koja mu je ukazana činom spuštanja Objave. Ona je neizrecivo važna budući da je Allahov dokaz robovima do Sudnjega dana. To istovremeno ukazuje na dobročinstvo i počast prema robovima, na snagu ajeta i intenzitet utjecaja na onoga kome se Objava šalje. Sva ta semantička obilježja korespondiraju sa značenjima prijedloga على, a to je značenje metaforičkog uzdizanja/spuštanja. Istovremeno se radi i o stvarnom uzdizanju/spuštanju zato što je Kur'an s neba spušten poslaniku Muhammedu. Prema Toshihiko Izutsuu (1998:249-250), Objava je naročit slučaj "slanja dolje" – to jest, objavljivanja znakova, s tom razlikom što se Objava sasvim jasno izdvaja iz svih drugih oblika "objavljivanja". Objava se u Kur'anu tretira kao nešto neobično, kao tajna koja se ne može otkriti običnom ljudskom umu. Odatle postoji potreba za posrednikom koji je dostavlja, koji se zove *poslanik* (رسول), odnosno *vjeronavjestitelj* (نبي). Budući da se isti konstrukcijski obrazac koristi za dva različita fenomena, "spuštanje" Kur'ana i "spuštanje" kiše, ta činjenica ukazuje na *simboliku milosti* i njene različite aspekte. (Karić, 2005:197).

'*Anzala + 'ilā* (انزل + إلى) – Ovaj glagolski obrazac se, također, navodi u kontekstu spuštanja Kur'ana, ali i u kontekstu spuštanja meleka i dobra. ... لَوْلَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِ مَلَكَ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا¹⁷ (*trebao mu se jedan melek poslati da zajedno sa njim opominje*) فُولُوا آمِنًا بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْنَا وَمَا أَنْزَلْنَا¹⁸ (Recite: "*Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima...*") كِتَابَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ... لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ¹⁹ (*Knjigu ti objavljujemo zato da ljude, voljom njihova Gospodara, izvedeš iz*

¹⁶ Q., Al-Nahl, 64.

¹⁷ Q., Al-Furqān, 7.

¹⁸ Q., Al-Baqara, 136.

¹⁹ Q., Ibrāhīm, 1.

tmina na svjetlo, na Put Silnoga i Hvaljenoga). U svim prethodnim primjerima prijedlog إلى pojašnjava pravac i prostorno dosezanje cilja. Kur'an se spušta Poslaniku i ljudima.

'*Anzala + min* (أنزل + من) – Ovaj obrazac se navodi u većini slučajeva kad se želi ukazati na značenje spuštanja vode i opskrbe s neba. Prijedlog من se u svim situacijama koristi u značenju ishodišta, ili početka prostorne distance. وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنْ...

²⁰... الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ... (koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas). Markiranje početka spuštanja vode prijedlogom من usmjerava vjernike na dokaze Božije moći i obilje Njegovog davanja, čime se jača vjerovanje. Spuštanje vode s neba u svim ajetima navodi se u kontekstu podsticaja na promišljanje i upravljanje prema Allahovim uputama.

'*Anzala + bi* (أنزل + ب) – Prijedlog ب se u ovim obrascima navodi u značenju vezivanja i spojenosti. ²¹ لَكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ ۗ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ... (Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje, objavljuje ono što On jedini zna...). Uzvišeni Gospodar objavljuje ono što je usko vezano sa znanjem koje On ima, a koje drugi ne znaju (al-Zamahšarī, 1995:579).

'*Anzala + ft* (أنزل + في) – U obrascima ovog tipa prijedlog في ima priloško značenje i služi za markiranje vremenskih ili mjesnih okolnosti u kojima se odvija radnja. ²² شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ... (U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana...).

'*Anzala + li* (أنزل + ل) – U obrascima ovoga tipa prijedlog ل se koristi u značenju kompetencije ili nadležnosti ²³... فُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ... لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا (Reci: "Kažite vi meni zašto jednu hranu koju vam Allah daje smatrate zabranjenom, a drugu dopuštenom?"). U ovom kontekstu je riječ o intenzitetu poricanja nevjernika. Iako je Uzvišeni Stvoritelj odredio opskrbu i učinio je svu dozvoljenom, nevjernici su je podijelili čineći jedan dio dozvoljenim a drugi zabranjenim (al-Zamahšarī, 1995:341).

²⁰ Q., Al-Baqara, 22.

²¹ Q., An-Nisā', 166.

²² Q., Al-Baqara, 185.

²³ Q., Yūnus, 59.

'*Anzala* + '*ilā* + *min* (أنزل + إلى + من) – Ovaj obrazac sa prijedlozima إلى i من specifikira značenje glagola أنزل i on biva ograničen sa dvije strane: početkom i krajem. Prijedlog إلى ukazuje na doseg cilja, odnosno dolazak Kur'ana Poslaniku, a prijedlog من označava ishodište, odnosno da je Spuštanje Kur'ana čin Allaha Uzvišenog.²⁴ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ...²⁴ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ; (*Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici...*); بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ...²⁵ (*O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga...*). Vjerovatno ovi ajeti pojašnjavaju razliku između već spominjanih obrazaca أنزل على i أنزل إلى . Oba ajeta se u općem kontekstu odnose na cijelu zajednicu. Prvi govori da Poslanik i vjernici vjeruju u Kur'an poslat od Allaha, a drugi poziva Poslanika da dostavi Kur'an koji je poslat svim ljudima.

'*Anzala* + '*alā* + *min* (أنزل + على + من) – Ovaj obrazac se koristi u kontekstima jasne nadnaravnosti, stvarnog uzdizanja/spuštanja koje će biti jasan dokaz nevjernicima: قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً: ²⁶ (Isa, sin Merjemin, reče: "O Allahu, Gospodaru naš, spusti nam s neba trpezu da nam bude blagdan..."). Prijedlog من ovdje označava ishodište, početak prostorne distance spuštanja trpeze s neba od Allaha, koja će biti nadnaravni dokaz Isau, a على ukazuje na stvarno spuštanje. Oni koji ne vjeruju izazivački traže spuštanje opipljivog dokaza. Zato je proces spuštanja omeđen dvjema okolnostima: uzvišenošću spuštanja koje je moguće golim okom vidjeti zbog prirode spuštanja koje dolazi od Gospodara.

'*Anzala* + *li* + *min* (أنزل + لـ + من) – Prijedlog لـ označava kompetenciju ili nadležnost, a من početak prostorne distance. Obrasci ovog tipa pojavljuju se u kontekstima spuštanja vode i opskrbe s neba, čime se želi skrenuti pažnja na čvrstu vezu između neba i Zemlje koja je stalna u procesu oživljavanja prirode i živih bića.²⁷ وَأَنْزَلْنَا لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ...²⁷ (*i koji vam spušta s neba kišu pomoću koje Mi dajemo da ozelene bašče prekrasne...*).

²⁴ Q., Al-Baqara, 285.

²⁵ Q., Al-Mā'ida, 67.

²⁶ Q., Al-Mā'ida, 114.

²⁷ Q., Al-Naml, 60.

Vjernicima se na ovaj način skreće pažnja na stalno razmišljanje o Allahovim dokazima, što dovodi do produblјivanja vjere u dušama, jer vjera srca oživlјava kao što voda oživlјava zemlju, a oboje, i voda i kiša, spuštaju se s neba (Ibn 'Āšūr, (b.g.i):11).

'Anzala + 'ilā + li + bi (انزل + إلى + ل + بي) إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ

²⁸ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ... (Mi tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da ljudima sudiš onako kako ti Allah objavljuje). Prijedlog إلى u značenju dosezanja prostorne distance navodi se u kontekstu koji upućuje na čitavu zajednicu, jer spuštanje Knjige ovdje ima za cilj suđenje među ljudima, a ne isticanje posebnosti Kur'ana, niti onih kojima se objavljuje. Zato je i došao prijedlog إلى za dosezanje cilja, izražavajući tako značenje dolaska Knjige. Prijedlog ل je uzročne prirode, jer, da bi se sudilo među ljudima, potrebno je da Objava dođe Poslaniku. Prijedlog بي je u značenju spojenosti, a spuštanje Knjige uvijek ide zajedno s Istinom.

'Anzala + 'alā + min + bi (انزل + على + من + بي) فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ

²⁹ ظَلَمُوا رَجُزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ... (i Mi smo na one koji su bili nepravedni s neba kaznu spustili zato što nisu poslušali). Prijedlog على u ovom obrascu podrazumijeva stvarno uzdizanje/spuštanje i služi da označi stvarnu i metaforičku kaznu i patnju, jer Uzvišeni na njih spušta kaznu, a to je patnja. Prijedlog من označava ishodište, ukazujući na stvarnu snagu Božije ljutnje i patnje usmjerene od njega ka nevjernicima. Zato im to Allah posebno spušta sa neba, pa su nebesa, koja su, inače, izvor dobra, postala izvor propasti silnika i njihove patnje. Prijedlog بي je u ovom slučaju uzročne prirode.

'Anzala + 'alā + li + bi (انزل + إلى + ل + بي) ³⁰ إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ ...

لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ (Mi ti objavljujemo Knjigu zbog svih ljudi – samu istinu...). To znači: spustili smo istiniti Kur'an za sve ljude. U njemu nema ništa od laži. Prijedlog على upućuje na metaforičko spuštanje, a kontekst, iako je opći, ipak upućuje na posebnost Kur'ana i Poslanika, kao i na njihovo veličanje i uzdizanje, jer se Kur'an objavljuje i dostavlja Poslaniku i ljudima. Prijedlog ل označava

²⁸ Q., Al-Nisā', 105.

²⁹ Q., Al-Baqara, 59.

³⁰ Q., Al-Zumar, 41.

nadležnost i kompetenciju, što upućuje na pažnju i brigu za sve ljude, a prijedlog ۙ je u značenju spojenosti.

Razmatranjem glagola نزل u različitim kontekstima možemo zaključiti da mu različiti obrasci sa prijedlozima kako u osnovnoj tako i u proširenim vrstama nisu rezultirali tranzicijom osnovnog značenja, nego raznolikim determinirajućim značenjima ili nijansama temeljnog značenja koje upućuje na *spuštanje*, *silazak* i *objavljivanje*.

U zaključnom razmatranju trilitere *nazala*, zanimljivim nam se čini poentirati razmišljanjem Esada Durakovića (2009:180-181), koji ističe da „...koristeći triliteru *nazala*, Kur'an je izvanredno utvrdio sistem vrijednosti u svijetu: spuštanje se može izvršiti samo *odozgo*, što znači da je onaj koji spušta nadmoćan i u(z)višen, dok je onaj kome se spušta postavljen *dolje* – ovisan o onome ko spušta. On ne mora biti unižen, premda su takvim pozicioniranjem stvoreni preduvjeti – semantički i semiotički – i da bude unižen, ali ima priliku da se vine tom vertikalom naviše, a uspon je njegov krajnji cilj i etički podvig. U svakom slučaju, on je u donjem dijelu vertikale čiji polovi realiziraju svoj puni smisao u komunikaciji.“

Glagol 'atā (أَتَى)

Drugi po frekventnosti u semantičkom polju glagola kretanja je glagol أَتَى. U osnovnoj leksičkoj poruci znači *doći* (Muftić, 2004:11), što je osnova i potencijala glagola جاء. U konstrukciji sa različitim prijedlozima, on se u Kur'anu javlja 122 puta, kao neprijelazan glagol 51 put i kao prijelazan 73 puta. Glagol أَتَى se javlja kao prosta forma, te u proširenoj varijanti 'af'ala (أتى). Njegovi obrasci sa prijedlozima su mnogobrojni. Glagol أَتَى u obje varijante sa različitim prijedlozima jedan je od najilustrativnijih primjera transformacije osnovnoga leksičkog značenja koje je nastalo kao rezultat vezivanja sa prijedlozima. Pri tome se mogu primijetiti i neka determinirajuća značenja, ili razne nijanse temeljnog značenja. O svemu tome svjedoče neki primjeri koje ćemo navesti u nastavku:

'*Atā* + *bi* (بِ + أَتَى) – Ovaj obrazac se navodi 89 puta, kao neprijelazan 38 puta i kao prijelazan 51 put. Ovo je jedan od primjera kad se koristi njegova neprijelazna varijanta: ...أَتَيْنَ مَا تَكُونُوا...

³¹ يَا تِبْ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا... (*Ma gdje bili, Allah će vas sve sabrati...*) i jedan od primjera kad se koristi njegova prijelazna varijanta: وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا ³² لَصَادِقُونَ (*donosimo ti ono što će se, sigurno, dogoditi, a mi, zaista, istinu govorimo*). Značenja ovog obrasca su brojna i u skladu su s razlikama konteksta u kojima su navedeni. Neki tefsiri ukazuju na čitavu lepezu značenja koja ovaj obrazac donosi u različitim kontekstima: značenje objavljivanja i spuštanja, davanja dozvole za borbu, zatim sakupljanja, donošenja, stvaranja, činjenja i obavještanja.³³

'*Atā* + *min* (أتى+من) – Ovaj obrazac se koristi kao prijelazni oblik glagola. Značenja koja su rezultat ove veze raznolika su, počevši od općeg značenja koje ukazuje na dolazak, kao u primjeru: ³⁴ يَا تُؤْتِكُ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ (*dolaziće ti pješke i na kamilama iznurenim; dolaziće iz mjêstā dalekih*), preko početka prostorne distance koja ukazuje na ishodišnu tačku iz koje kreće radnja: ³⁵ ... فَإِنَّمَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (*Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili – ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati*). Ponekad susrećemo i značenje ulaska: ³⁶ وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا (*U kuće na vrata njihova ulazite...*), do značenja rušenja ili iskorjenjivanja: فَدَمَّرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ³⁷ فَأَتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ... (*I oni prije njih su spletke pletli, pa je Allah iz temelja zgrade njihove porušio...*). Uz spomenuta, tu su još i značenja ujedinjavanja, obmanjivanja na svaki način i utjecaja.

³¹ Q., Al-Baqara, 148.

³² Q., Al-Ĥiġr, 64.

³³ Vidjeti: 'Abū al-Qāsim al-Zamaḥṣarī, *Al-Kaššāf 'an ḥaqā'iq ġawāmiḍ al-tanzīl wa 'uyūn al-aqāwīl fī wuġūh al-t'awīl*, kritička obrada Muḥammad 'Abd al-Salām Ṭāhīn, I-IV, Dār al-kutub al-'ilmiyya, prvo izdanje, Bejrut, 1415/1995.; 'Abū Ḥayyān al-Naḥwī, *Tafsīru al-baḥr al-muḥīṭ*, Dār al-kutub al-'ilmiyya, I-X, prvo izdanje, Bejrut 1993.; 'Abū al-Su'ūd bin Muḥammad al-'Imādī al-Ḥanafī, *Tafsīr 'Abī al-Su'ūdi ili Iršād al-'aql al-salīm 'ilā mazāyā al-kitāb al-karīm*, kritička obrada: 'Abd al-Qādir 'Aḥmad 'Aṭā, I-V, Maktaba al-Riyāḍ al-ḥadīṭa, PDF, Rijad, bez godine izdanja.

³⁴ Q., Al-Ḥaġġ, 67.

³⁵ Q., Al-Baqara, 38.

³⁶ Q., Al-Baqara, 189.

³⁷ Q., Al-Naḥl, 26.

'*Atā* + '*alā* (أنى+على) – Ovaj obrazac se koristi kao neprijelazni glagol. ³⁸ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ (pa oni naiđoše na narod koji se klanjao kumirima svojim). Većina mufessira smatra da je značenje ovog obrasca u Kur'anu jednako značenju obrasca مر على - *proći pored, mimoići*. Al-Zamahšarī u ovom kontekstu izdvaja ajet حَتَّىٰ إِذَا ³⁹ أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّعْلِ (i kad stigoše do mravlje doline), koji je moguće razumjeti na dva načina: njihov dolazak je bio odozgo pa je zato upotrijebljen prijedlog على, ili se na taj način željela preći dolina i doći do kraja. (al-Zamahšarī, 1995:344)

'*Atā* + *ft* (أنى + فى) – Ovaj obrazac se koristi kao prijelazni glagol. ⁴⁰ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ (i na skupovima svojim najodvratnije stvari činite...). Prijedlog في sa priloškim značenjem iskorišten je da ukaže na privrženost poslu koji se radi, jer se to radi u klubovima, a to je mjesto u kojem se okuplja. Semantička tranzicija ovdje potvrđuje radnju i mjesto.

'*Atā* + '*an* (أنى + عن) – Ovaj obrazac se koristi kao prijelazni glagol i navodi se samo jednom u Kur'anu. ⁴¹ قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ (‘‘Vi ste nas varali’’) Prijedlog عن ovdje je u značenju metaforičkog prevazilaženja. Prema Al-Zamahšarīju (1995:38-39), iako riječi ‘‘dolazite nam s desne strane’’ ukazuju na dobro, one znače odvratanje od istine i dobra. Desna strana je iskorištena da ukaže na dobro. Desnom rukom se rade dobre stvari, rukuje se, dotiče se, prinosi se, konzumira se hrana i bori se. Dovođenje u vezu značenja dolaska s prijedlogom عن, ovdje znači odvratanje od dobra i istine, što je potpuno kompatibilno sa fizičkim i metaforičkim udaljavanjem, na šta ukazuje prijedlog عن. U ovom slučaju je došlo do semantičke transformacije od dolaska do odvratanja i udaljavanja.

'*Atā* + *ilā* (أنى + إلى) – Ovaj obrazac se koristi kao neprijelazni glagol. Susreće se samo jednom u Kur'anu: وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ

³⁸ Q., Al-'A'arāf, 138.

³⁹ Q., Al-Naml, 18.

⁴⁰ Q., Al-'Ankabūt, 29.

⁴¹ Q., Al-Şaffāt, 28.

⁴² مُذْعِرِينَ (samo ako znaju da je pravda na njihovoj strani, dolaze mu poslušno). To znači da oni dolaze Poslaniku žurno, poslušni i u punoj snazi. Prijedlog إِلَى koji znači dosezanje prostornog cilja određuje pravac onima koji Poslanika vide kao cilj svoga kretanja. Budući da je ovo jedini obrazac sa prijedlogom إِلَى, prikladan je da označi iskrenu poslušnost i usmjerenost ka jednom cilju, bez pridruživanja drugog (al-Ṭabresī, 2006:192). Ovdje nije došlo do semantičke tranzicije.

'Atā + min + bi (أتى + من + ب) – Ovaj obrazac se koristi samo kao prijelazni glagol. ⁴³ إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ (kada je vatru ugledao pa čeljadi svojoj rekao: "Ostanite vi tu, ja sam vatru vidio, možda ću vam nekakvu glavnju donijeti..."). Prijedlog من unosi svoje temeljno značenje početka prostorne distance, a prijedlog ب ima prijelazno značenje združenosti. I u ovoj situaciji dolazi do semantičke transformacije od dolaska do donošenja.

'Atā + bi + min (أتى + ب + من) – Ovaj obrazac se koristi kao neprijelazni glagol. ⁴⁴ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالسَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ (Allah čini da Sunce izlazi sa istoka" – reče Ibrahim – "pa učini ti da grane sa zapada!"). Prijedlog ب, koji posreduje u prijelaznosti glagola, u ovom primjeru prethodi prijedlogu من koji označava ishodišnu tačku radnje. Tu je koncentrirana poruka. I ovaj obrazac rezultira semantičkom tranzicijom, slično prethodnom primjeru.

'Atā + bi + bi (أتى + ب + ب) – Ovaj obrazac se koristi kao neprijelazni glagol. ⁴⁵ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ (I nijedan poslanik nije donio nijedno čudo sobom, već Allahovom voljom). Prvi prijedlog ب ovdje ima prijelazno značenje, a drugi označava vezu. Drugi prijedlog ب ima važnu ulogu u markiranju značenja. Nije u pitanju negiranje dolaska poslanika sa čudima, nego se radi o negiranju dolaska poslanika sa čudima bez Božije dozvole, jer dolazak poslanika sa čudima ili znacima uvijek je praćen i čvrsto

⁴² Q., Al-Nūr, 49.

⁴³ Q., Tā Hā, 10.

⁴⁴ Q., Al-Baqara, 258.

⁴⁵ Q., Al-Ra'd, 38.

povezan sa Božijom zapovijedi. Spojenost kao temeljno značenje prijedloga ۚ to dozvoljava. Kontekst u kojem se našao, prijedlog ۚ svojim funkcionalnim značenjem spojenosti i veze upotpunjava opće značenje. Bez upotrebe prijedloga ۚ, značenje glagola bi bilo nepotpuno, a možda i suprotno intenciji. U ovim primjerima nije došlo do semantičke tranzicije, već se radi o determiniranom značenju.

'*Atā* + *bi* + '*alā* (أَتَى + بِ + عَلَى) – Ovaj obrazac se koristi kao neprijelazni glagol. ⁴⁶ قَالَوْا فَآتَوْا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُوْنَ (‘‘Dovedite ga da ga ljudi vide’’ – rekoše – ‘‘da posvjedoče’’). Prijedlog ۚ ima značenje prijelaznosti, a prijedlog عَلَى označava metaforičko uzdizanje. I ovdje je došlo do semantičke transformacije općeg značenja od dolaska do dovođenja i jasnog pojavljivanja.

'*Atā* + '*alā* + *bi* (أَتَى + عَلَى + بِ) – Ovaj obrazac se koristi kao neprijelazni glagol. ⁴⁷ هُوَلَاءِ قَوْمًا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً ۗ لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ (Narod ovaj naš je mimo Njega druge bogove prihvatio, zašto jasan dokaz nije donio o tome da se treba njima klanjati)? Prijedlog عَلَى ovdje se koristi u značenju metaforičkog uzdizanja, jer dolazak sa jasnim dokazom zahtijeva moć. Prijedlog ۚ u ovom kontekstu označava vezu između čina dolaska i dokaza koji ga prati. Dolazak je u metaforičkom značenju. To je način da se pokaže dokaz. U ovim primjerima nije došlo do semantičke transformacije, već je u pitanju determinirano značenje.

Zaključak

Najfrekventniji glagolski obrasci u tekstu Kur'ana su oni koji dolaze u pratnji jednog prijedloga. Broj glagolskih obrazaca koji dolaze u kombinaciji sa dva prijedloga dvostruko je manji, dok su obrasci koji dolaze u kombinaciji sa tri prijedloga sasvim rijetki.

Značenja glagola i značenja prijedloga u biti su kompatibilna, a utjecaj prijedloga na značenje glagola u tekstu Kur'ana i razumijevanje tog utjecaja izuzetno su važni za pravilno razumijevanje temeljnih poruka.

⁴⁶ Q., Al-Anbiyā', 61.

⁴⁷ Q., Al-Kahf, 15.

Kao rezultat vlastitih propitivanja u iščitavanju Plemenitoga Kur'ana, naslonjenih na uvide u neka novija istraživanja, u radu smo pokušali markirati opća semantička polja glagola u kombinaciji sa prijedlozima koja se mogu primijeniti na tekst Kur'ana. Najzastupljenije semantičko područje ukazuje na glagole kretanja koji dolaze u konstrukciji sa prijedlozima, slijede glagoli govora, glagoli spoznaje, osjećanja, suosjećanja i poslušnosti, glagoli aktivnosti i forme. Rad ukazuje na najfrekventnije obrasce glagola kretanja i prijedloga koji ih prate bilo da determiniraju njihovo značenje ili ga u potpunosti transformiraju.

Literatura

- Al-Dusūqī, Ibrāhīm (2005). *Mağāl al-fi'l al-dalālī wa ma'nā al-ḥarf al-ğarr al-mušāhib*, Kairo, Dār Ġarīb
- Al-Dusūqī, Ibrāhīm (2008). *Al-Mağāl al-dalālī li al-fi'l wa ma'nā ḥarf al-ğarr al-mušāhib laḥū, Dirāsāt taḥḍīqīyyat 'alā al-Kur'an al-Karīm*, Kairo, Dār Ġarīb
- Al-Ġazālī, 'Abū Ḥāmīd Muḥammad (1994). *Al-ḥikma fī mahlūqāt, Znamenja u Allahovim stvorenjima - islamska kosmologija klasičnog perioda*, (prijevod sa arapskog Enes Karić), Sarajevo, Ljiljan
- Al-Ḥanafī, 'Abū al-Su'ūd bin Muḥammad al-'Imādī (b.g.i.). *Tafsīr 'Abī al-Su'ūdi ili 'Iršād al-'aql al-salīm ilā mazāyā al-kitāb al-karīmi* kritička obrada: 'Abd al-Qādir Aḥmad 'Aṭā, I-V. PDF., Rijad, Maktaba al-Riyāḍ al-ḥadīṭa
- Al-Naḥwī, 'Abū Hayyān Aṭīru al-Dīn Muḥammad 'ibn Yūsuf (1993). *Tafsīru al-baḥr al-muḥīṭī*. I-X, prvo izdanje, Bejrut, Dār al-kutub al-'ilmiyya
- Al-Ṭabresī, 'Abū 'Alā al-Faḍl 'ibn al-Ḥasan (2006). *Mağma' al-bayān fī tafsīri al-Kur'an*, VII, PDF, prvo izdanje, Bejrut, Liban, Dār al-Murtaḍa
- Al-Zamaḥṣarī, 'Abū al-Qāsim Maḥmūd bin 'Umar 'ibn Muḥammad (1995). *Al-Kaššāf 'an ḥaqā'iq ḡawāmiḍ al-tanzīl wa 'uyūn al-aqāwīl fī wuḡūh al-t'awīl*, kritička obrada Muḥammad 'Abd al-Salām Ṭāhīn. II. prvo izdanje, Bejrut, Dār al-kutub al-'ilmiyya
- Al-Zamaḥṣarī, 'Abū al-Qāsim Maḥmūd ibn 'Umar ibn Muḥammad (1990). *Al-Mufaṣṣal fī 'ilm al-luḡa*, Bejrut, Dār ihyā' al-'ulūm
- Dāwūd, Muḥammad Muḥammad (2002). *Al-Qur'an al-Karīm wa tafā'ul al-ma'ānī – dirāsāt dalāliyyat li al-ta'alluq ḥarf al-*

- ğarr bi al-fi'l wa aṭaruhu fī al-ma'na fī al-Qur'ān al-Karīm*, I-II., Kairo, Dār Ġarīb
- Duraković, Esad (2009). *Stil kao argument - nad tekstom Kur'ana*, Sarajevo, Tugra
- Ibn 'Āšūr, Muḥammad al-Ṭāhir (b.g.i). *Tafsīr al-tahrīr wa al-tanwīr*. II., Tunis, Al-Dār al-tūnisiyya li al-našr
- Ibn Manẓūr, Muḥammad (b.g.i). *Lisān al-'Arab* I. PDF., Kairo, Dār al-ma'ārif
- Izutsu, Toshihiko (1966). *The inner structure of the concept of kufr*, ("Ethico-religious concepts in Qur'an"), Tokio
- Izutsu, Toshihiko (1980). *God and man in the Koran*. od I do X poglavlja. New York, u Karić, Enes (1998). *Semantika Kur'ana*, Sarajevo, Bemust
- Izutsu, Toshihiko (1998). *Komunikativni odnos između Boga i čovjeka – jezičko komuniciranje*. u Karić, Enes *Semantika Kur'ana*, Sarajevo, Bemust
- Karić, Enes (1998). *Semantika Kur'ana*, Sarajevo, Bemust
- Karić, Enes (2005). *Kako tumačiti Kur'an*, Sarajevo, Tugra
- Muftić, Teufik (1999). *Gramatika arapskog jezika*, II izdanje, Sarajevo, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta - Izdavačka kuća Ljiljan
- Muftić, Teufik (2004). *Arapsko-bosanski rječnik*, III izdanje, Sarajevo, El-Kalem

Original scientific paper

THE FUNCTION OF THE SEMANTIC FIELD OF MOTION VERBS IN PROMOTING THE QUR'ANIC INTENTIONS

Zehra Alispahić, PhD

Abstract

Verbs, as the most important open word class, and prepositions, holding the same status among closed classes, are involved into particular syntactic-semantic relations in the Arabic language. Despite that, verbs and prepositions, as meaningful units, have been treated separately in scientific analyses. Relevant classic grammar texts do not offer the answer to the question which specific verbs are associated with specific prepositions, i.e. which prepositions are associated with specific verbal semantic fields. Ideas like these can be found only in some recent linguistic enquiries, which attempt to connect prepositions and verbal semantic fields through research in two directions: analyzing verbs and the related prepositions, on the one hand, and prepositions and the corresponding verbs, on the other hand. The presence of a significant number of verbal triliterals in the text of the Qur'an and their associations with prepositions have led to the formation of numerous verbal semantic fields. This paper draws attention to the most frequent semantic field in the Qur'an, the one related to motion verbs.

Keywords: verbs, semantic aspect, semantic field, prepositions, meaning of prepositions, motion, the Qur'an

د. زهرة آيسباهيتش

كلية الدراسات الإسلامية - جامعة سراييفو

الحقل الدلالي لأفعال الحركة في توظيفها للمقاصد القرآنية

ملخص

الفعل كأهم فئة من فئات الكلمات المعربة، وحروف الجر كأهم فئة من فئات الكلمات المبنية، فإن بينها في اللغة العربية علاقات دلالية تركيبية خاصة. وعلى الرغم من هذه العلاقة، فإن الدراسات العلمية للأفعال وحروف الجر كأدوات لغوية معنوية تجري بشكل منفصل. إن النصوص النحوية الكلاسيكية المعتمدة لا تقدم إجابات على طرح سؤال حول تعلق الفعل بحرف الجر المعين، بل ما هي حروف الجر التي تتعلق بالحقول الدلالية للأفعال. وفي الآونة الأخيرة يمكن أن تصادف مثل هذه الأفكار في بعض البحوث اللسانية التي تحاول الربط في البحوث ما بين حروف الجر وحقول الفعل الدلالية من خلال الاتجاهين المزدوجين: الأفعال وحروف الجر، وحروف الجر وأفعالها. والحضور البارز للأفعال الثلاثية في القرآن الكريم والربط بينها وحروف الجر شكّل العديد من الحقول الدلالية. يلفت هذا البحث الانتباه إلى الحقل الدلالي الأكثر شيوعاً في القرآن الذي يشمل أفعال الحركة

الكلمات الأساسية: الأفعال، البعد الدلالي، الحقل الدلالي، حروف الجر، معنى حروف الجر، الحركة، القرآن